

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

25 de Senatorib. Romanoru[m], & Senatu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

dum agit de praedictis, li. 5. ca. 2. Instit. Oratio. monet Centumvrales partes in duas hastas diuisa. fuisse.

¶ Wolphgangus Lazius lib. 3. Reipubl. Romanorum, c. 10. refert, huius Centumvralis iudicii imaginem in Germania remansisse, ubi iudicia celebrata ex multis colonibus complentur, quibus Soulerus, veluti apud Romanos vir quaestorius cura haustula praesidet: quae & in Austricis regionibus consuetudo perseverat, ubi rustici passim aliquo numero a iudice provinciali quem vocant Panriebter, congregantur, cum de aliquo iudicium est habendum. Exstat Caroli 5. Imperatoris, in consuet. Carol. 5. de causa capitali & publico iudicio. art. 82. ex Germanico sermone translata, qua mores adhuc extitae hos constat. Die dicta adueniente pulsata campana, iudicium publicum ex more aperitur, sequere iudices ad locum iudicii solitum & consuetum conferant. Index quoque seu Prator, scabinos ac reliquos iudices confedere iubet ipseque met sedeat, accepto in manibus suis bacillo, seu nudo seu educto vel imaginato gladio iuxta regionis cuiuslibet vsus & consuetudinem, eaque decenter consensione sic vsque ad finem causa perseveret atque commoretur. Et rurtum eadem constitutione statutum, artic. 96. Quando reus per diffinitivam poena addicitur, declaraturque: Index loco solito bacillum suum frangat, remque litiori commendat, mandetque medio suo iuramento sententiam laetam fideliter exsequi, atque tunc ex iudicio surgat index, &c.

¶ Ceterum remanet inquirendum, cur ad hastam iudices cogerentur, vel ad bacillum, quod nemo haecenus quod sciam, docuit. curve hasta figeretur.

¶ Existimo autem, hastam symbolum esse memoriae & praesentiae Dei, & regiae potestatis. Siquidem, ut ait Iustinus ex Trogo, lib. 43. per ea tempora quibus Romulus exorsus est imperium, reges hastas pro diademate habebant, quas Graeci *anastates* dixerunt: nam & ab origine rerum, pro diis immortalibus priscae hastas coluerunt. Ob cuius religionis memoriam, haec simulacris addebantur. Accedit, quod Romani, Quiritis dicti sunt, a Quirino Romulo, qui ita dictus erat ab hasta quam Reges ferebant, potissimum Sabini, Curetes ab hasta dicti, quae illis curtis dicitur, ut ait Festus & Ovidius, Falto. 2.

Sive quod hasta Quiris prisca est dicta Sabinis,

Bellum a telo venit in astra Deus.

Sive suo regni nomen possuere Quiritis:

Sive quia Romanis imperat ille Cures.

Erant in sacratio, in regia, sacrae hastae, quas per se motas, malum omen Romanis portendere existimatum est: & ideo placandi numinis causa litatum, Gell. lib. 4. ca. 6. Liu. lib. 40. putabant enim per hastas, Romanos indicari. Sicque Romulum primum dictum, & ab eo Romanos Quiritis, testantur Liuius, in 1. Florus, in Epit. lib. 1. c. 1. & alii. Quare & iudicium sub hasta, veluti populare Romanorum & vulgi dicebatur: & ordinatum, propriumque & municipale Romanorum erat tribunal. Et in signa hastae, populum, iudicii rerum quotidianarum, & caussarum vulgariarum, admovebant.

¶ Hinc quoque factum est, ut cum publica venditio, ad quam qui voluisset ex populo admitti posset, exercenda auctionibus & licitationibus esset, sub hasta fieret, ut apparet ex titu. De fide instrum. & iure hastae fiscalis, lib. 10. C. tit. 3. Inde haec, & subhastationes, pro licitationibus & proclamationibus seu proscriptio-nibus rerum venalium. Et solemnibus venditio fieri dicitur, habitis hastis. l. 1. & 4. de fid. instr. lib. 10. C. Dicimus & solemnitates hastarum. Lesinguanus solennels, l. 2. si aduer. sig. lib. 2. C. tit. 37. Sic Suetonius scribit, in Iulio Caesare, c. 5. Bello civilis, inquit, super alias donationes (quas scilicet Iulius Caesar fecerat Seruiliae matri M. Bruti, qua abutebatur) amplissima praedia ex auctionibus hastae minimo addidit.

¶ Si bacillum vero ab hasta distinguas, f. rian non incongruum erit ad caduceum Mercurii referre, qui pacis habebat symbolum, ut hasta belli, ut not. Gell. lib. 10. c. 27.

¶ Et tempora pacis, legibus: & belli, armis regenda sint, §. 1. in proce. Instit. sur. civi. Sed haecenus de equitibus, transeamus ad Senatum, tanquam ex feminario ad fata, nam gradus ad Senatorium ordinem erat equestris ordo. Et ita Perseus Rex Macedoniae apud Liuium, lib. 42. appellat feminarium Senatus, & principes iuuentutis equites.

De Senatoribus Romanorum, & Senatu.

Cap. 25.

¶ Senatores unde appellati, Senatus a quo introductus, auctus. nu. 2.

- 3 Senatusconsultum a quo numero Senatorum rata fierent.
- 4 Senatores qui dicti.
- 5 Senatus vnus Roma tantum.
- 6 Senatum qui cogerent.
- 7 Quaestor candidatus principis.
- 8 Senatores a quibus lecti, ex quibus, & aetas eorum, numer. 9. & 12.
- 10 Censui Senatorium quantum, & Senatores ex censu electi, num. 11.
- 12 Senatores lecti ex aliis Magistratibus.
- 13 Senatoribus vna iussa.
- 14 Senatores abire Italia non poterant.
- 15 Senatus quoties, & quando habere cur, & in quo loco. nu. 16.
- 17 Togam Senatores deferre semper, & iudices iussit Adrianus.
- 18 Praefecti pratorio dignitate Senatoria donati.
- 19 Senatus tria fuerunt Senatusconsultum decreta iudicia.
- 20 Senatus primi, antiqua quae potestas, & quod de iudiciis non cognoscebat.
- 21 Senatus Romani prisca, tituli honoris, potestas, & iustitia. num. 22. & seq.
- 23 Religionis contentiones a Senatu pacatae.
- 24 Senatusconsultum a quo modo fierent. Duo vno die non fiebant.
- 25 Senatus referentibus Consulibus tantum statuebatur.
- 26 Senatus non erat adstrictus legibus, & nu. 31.
- 27 Senatusconsultum per discessionem, & per sententiam fiebant.
- 28 Senatusconsultum tantum quomodo fieret.
- 29 Senatusconsultum facta euulganda deferbantur ad ediles, ubi, & per quos.
- 30 Senatus auctoritas quando iudicium decernendis priuatorum applicata. Ad eum appellatio, eod.
- 31 Senatus quomodo ius, non legem facere posse dicitur.
- 32 Senatus Principis ex Senatu magno.
- 33 Senator urbis Roma quis hodie, & eius iurisdictio.

Senatores & Senatus, ¶ a senectute dici, nemo est qui ignoret. ¶ Romulus quippe Rex primus Romanorum, suffragis curiarum & tribuum ex illidem centum delegit ab aetate dictos senes & patres: ex quibus nati Patritii dicti, vt docent historiae Romanae enarratores, Liuius in 1. Dionys. Halic. in P. Plutar. in Romu. Salust. in Coniurat. Catil. Senaeque & dici Senes, qui consilio, ratione & sententia pollent. Vnde & apud Lacedaemones hac appellatione, constituta *gerousia*, Senum consilium, Plut. in vit. Lycin. Addidit Tarquinius Priscus huic collegio alios centum, & ideo priores patres isti conscripti dicti fuerunt, idem in Romulo, & problem. 53. ¶ Vt & ii qui postea Censorum vel Consulium decreto alleciti fuerunt, vt ait Festus, & Fencitella, c. 1. de Magistrat. Creuit enim illius ordinis Senatorium numerus. Fuitque tempore Machabaeorum, vt eorum, 7 Machab. 8. Refert & Appian. Alexand. lib. 4. bello. civil. tempore Triumviratus Lepidi & Caesaris fuisse procipt. Senatorii ordinis trecentos: Equestris vero, ad duo millia. Excreuit & mirum in modum dehinc numerus, vt vulgus eos vocaret abortiuos Senatores: donec Octavianus iussit per binas lectiones restitui Senatum suo pristino splendore, & numerum circueundi, Suet. Tranquil. in Octauiano, cap. 33. ¶ Constat & antea supra modum auctum numerum, ex eo, quod vt Senatusconsultum rata essent, ea oportuisset fieri 400. Senatoribus praesentibus: donec etiam cum postea Octavianus videret non tot frequentes convenire, minori numero rata fieri voluerit, Dio Cass. lib. 54. histor. Et aliquando non perhibita fieri, si saltem centum adessent, Liu. lib. 9. de bello Macedonico, dum de Bacchanal. agit. ¶ Ex quibus monemur, non omnes qui sententiam dicere poterant in Senatu, dici Senatores, nisi lecti & in illum essent ordinem cooptati. Siquidem & qui honoribus facti erant & Magistratibus, in Senatum venire poterant, & dicebant quidem sententiam, sed non erant Senatores. Innuat id Liuius, dum ait, lib. 33. Consules edixerunt quoties Senatum vocassent, vti Senatores, quibusque in Senatu dicere sententiam liceret, ad portam Capenam convenirent. Et iterum, Liu. lib. 36. P. Cornelius Consul edixit, qui Senatores essent, quibusque in Senatu sententiam dicere liceret, ne quis eorum ab urbe abiret. In quo lapsus videtur Paulus Iurisconsultus, dicens, Paul. l. fin. de Senator. P. Senatores autem accipiendum est eos esse, qui a Patritiis & Consularibus vsque ad omnes illustres viros descendunt: quia & si soli sententiam dicere possunt, Nisi intelligamus Paulum latius Senatorium nomen accepisse, pro iis qui sententiam dicunt, & ita Senatores extraordinarii sunt.

funt: alter vero aberrat toto cœlo Paulus: maxime cum eius temporibus iam inuallidisset mos, vt nec ex Patriciis Senator legere, sed potius ex censu, vt & eques, *Plin. lib. 33. cap. 2. Sueton. in Augusto.* At & Cicero, *6. ad Atticum*, Pontifices, Augures, & alios quous Sacerdotio præditos eius, nisi qui habuissent Magistratum, aut a Censoribus lecti essent, non venisse in Senatuum.

¶ Vnus fuit Senatus Romæ tantum, nisi velimus inter Senatus nūnerari Senaculum mulierum matronarum, quod permittit Hellogabalus in colle Quirinali mulieribus haberi, vbi stantebant mulieres conuentu solemniter: quæ, quo vestitu incederent, quæ cui cederent, quæ piletio, quæ equo saginario, quæ asino, vbererent, quæ carpento mulati, quæ bouum, quæ sella, eaque vel pellicea vel offæ, vel argentea, & quæ aurum & gemmas in calcamentis haberent, & alia de similibus rebus ridicula faciebant Senatui consulta, & proinde Senaculum illud sublatum est, *Lamp. prid. in Hellogaba.* nec dignum est vt de eo plura dicamus.

¶ Senatus habebatur & cogebatur, vt ex Varrone notat Gellius, *lib. 14. cap. 7.* apud maiores Romanos, per Dictatorem, Consules, Prætores, Tribunos plebis, Interregem, Præfectum vrbi, neque aliis præter illis quibus concessam ius fuit faciendi Senatui consulta. Alii tamen in faciendis Senatui consultis, vt dixi, sententiam dicebant, vel saltem intererant. Nec omnes qui intererant sententiam dicebant, nam & ex more antiquo, liberis Senatuum curiam ingredi, & latum clauum ferre permissum fuit, vt celerius Reipubl. administrandæ assenserent, sed non vt sententiam dicerent. Et hodie in Gallia Episcopi in orchestra intereisse possunt inter Senatos Parlamentorum, sed non omnes sententiam dicunt, nisi qui Patritii regni seu partes Franciæ sunt, aut si dignitate hanc consequuti sunt a principe. Qualem Parisi habet Auctistes seu Episcopus Lutetiæ, Hætarichus S. Dionysii, *Ioan. Luci. lib. 4. Placit. tit. 7. plac. 2.* Et Tholose alii Episcopi quos vocant consiliarios natos, nempe quod ratione dignitatis Episcopalis adeptæ, sim alius sedendi in orchestra Senatus habeant.

¶ Vt & olim Romæ Quæstores, principis candidati, qui in Senatu orationes Cæsarium recitabant, habebant ius gerendorū primorum honorum, & dicende in Senatu sententiæ. *Aurel. in l. 1. §. fin. de offic. Quæsto. P. Refert & Lampidius, in Alex. Alexandrum Cæsarem dedisse Senatoriam dignitatem Præfectis prætorio.* ¶ Senatores lecti aliquando a rege Romulo, & ab aliis postea Regibus, & a Consulibus & Censoribus pro arbitrio, vt ait Festus: donec lata fuit lex Quinia Tribunitia, qua sancitum, vt Censores curiam in Senatum legerent, *Sigoni. lib. 2. de antiquo iure Roma. cap. 2.*

¶ Electio idè idoneis fiebat, inspecto genere, ordine, censu, ætate, magistratu. Genus fuit secundum Zonaram, primum plebeium a Romulo delectum, secundum alios, Patriciorum, *Plutar. prole. 53.* Succellit tamen & plebeiorum genus. Aliquando ex cunctis ordine suppletum a Bruto, vt ait Liuius, *in 2.* & est ea de re lex apud Appianum. Censu postea fecit distinctionem Plebeii, Equestris, & Senatorii ordinis, *Senec. 2. declama. Arnob. lib. 6. con. gentes, Plin. lib. 33. cap. 2.*

¶ Censu Senatorii etiam ampliatum qui prius erat centum millium drachmarum, scilicet 26. millium aureorum, ad ducenta quinquaginta millia drachmarum productum, *Susto. in Augusto, cap. 11. Dio Cass. lib. 54.* Fuit tamen seculum quo Equestris & Senatorii census idem videbatur, quando Equites & Tribuni ararii si muliudicarent ex lege quam tulit Anrelus Cotta, de quo vidèdus Asconius Pedianus in orationes Ciceronis in P. Sonem, pro Milone, & in Diuinatione: Budæus quoque in annotationibus posterioribus in Pand. ad l. munerum, §. iudicandi quoque: necessitas, de muneribus & honoribus.

¶ Melioribus interdum seculis etiam, non tam census Senatorii quam probitatis est habita ratio. Et Tyberius Cæsar, Senatores ad paupertatem redactos, ideo eo ordine cedere volentes, & multos locupletauit, non tamen nisi adhibito examine, quod & Octavianus fecerat: multis Senatu propter luxuriam & paupertatem, cuius rationem reddere non possent, motis, vt ait Dio Cassus, *lib. 57.* Sicut & Adrianus Cæsar, Senatoribus qui non vitio decoxerant, patrimonium pro libero tam modo, Senatorie professionis expleuit, teste Helio Spartiano in eius vita. Solebant & posteriores dona largiri Senatoribus, quorum partem quandam Nicephorus Phoca Imperator Orientis retinuit in sisco, causatus sibi ad bella gerenda deesse pecuniam, vt legitur in primo

libro iuris Orientalis eius constitutionem ea de re ordine. ¶ Nec dubium etiam est, etatem sane certam & grauem huic Magistratu desideratam fuisse, & eorum qui iam aliis antea perfunditi essent minoribus Magistratibus. Et legebantur olim in Senatores quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia valdum erat, vt ait Salustius & alii, *Sal. in Catil. coniura. Cic. in Caro. Quentil. l. 1. Infit. orat. cap. 6. Plutar. in libel. num. sem. sit. rogenda resp.* Sicque refert Cicero in lege duodecim tabul. scriptum, *Omnes Magistratus iudicium au spiciumque habent, exque ius Senatus esto, eius decreta rata sunt.* Sine etiam lectione Censorum fuerunt facti Senatores, qui Tribuni plebis essent, post Attinium plebiscitum, ante quod Senatores non erant, quamuis eis ius habendi Senatus esset, *Gel. lib. 14. c. 8.* ¶ Senatoribus tria iussa esse Cicero ait, in legibus: primum, vt adiunt: nam granitatem res habet, cum frequens ordo est. 2. vt loco dicant, id est, rogati. 3. vt modo, id est, ne sint in dicendo in finiti. Lex 12. tabularum erat: *Senatori qui non aderit, aut causa, aut culpa esto.* Et olim Senatores captis pignoriibus in curiam venire cogebantur. Atque Octavius Augustus, & Caius Caligula, tarde venientibus absque verisimili causa, maiore quam ante multam preposuerunt. Et sub Traiano, cum quidam Senator cessasset in Senatum venire, Praetor Licinius Nepos, ei multam indixit: quæ tamè innumeris postea deprecationibus a Pretore remissa est, *Dio Cass. lib. 54. & 60. & Plin. Nepos. lib. 4. epist.*

¶ Idem etiam Octavius edixit, vt facilius adesse posset muneribus nequis Senator Romanus iniussa suo permissuque extra Italiam abiret, quod suo tempore Dio Cassius testatur seruatum. *Cum. nulli, inquit, Dio Cassius lib. 52. histor. Senatori aliquo, quam in Sicilia, Gallia, & que Narbonensem liceat proficisci peregre: eo autem propter propinquitate, ac quia pacata sunt regiones armisque vacat, etiam sine venia impetrata, liceat Senatoribus quoties velint proficisci, iis qui aliquam habent locorum possessionem.* Scribit tamen Seneca, quod Senator post sexagesimum quintum annum in curiam venire non cogebatur, nec veretur, *Senec. 2. declam.*

¶ Cogebatur autem Senatus non quotidie, nec absentibus Consulibus olim, nisi necessitate urgente, vt indicat Cicero his verbis Cornificio scribens, *Cic. lib. 12. epist. fam. epist. omnium, 267.* *Senatus sepius pro dignitate tua appellatur, si absentibus Consulibus, unquam, nisi ad diem non am ageretur.*

¶ Locus ad quem cogebatur Senatus, maxime triplex erat, sic enim scribit Festus: *Senaculum locus Senatorum.* Et antea: *Senacularia fuisse Roma in quibus Senatus haberi solitus sit, memoria prodidit Nicostatus in libro qui inscribitur de Senatu habendo: vni ubi nunc est ædes concordie inter Capitolium & forum in quo sedit Magistratus D. T. cum Senatoribus deliberare. Alterum ad portam Capenam. Tertium citra eadem Bellona, in quo exierant nationum legati, quos in urbem admittere volebant, Senatus dabatur.* Primum Senaculum, vt colligere est, magis frequens & curia dicebatur & opinio basilica, apud Græcos *πρωτοία*, auctore Varrone, *4. de ling. Lat. vide Annum, in commentar. ad Fabrum Pictorem de aureo seculo, Dion. Halic. in 2.* Et hinc cogebatur, oportebat esse in auguratum locum & consecratum. Nam in templo tantum, non alibi haberi poterat, vt ait Varro & Gellius, *lib. 14. ca. 7.* Ideo Vestalium ædes vel templum, sine consecratione erat, ne apud eas Senatus haberetur, *Seruius, in lib. 8. Æneid. Virg. in illos vers. Est ingens gelidum lacus prope Caritis amnem. Religione patrum late sacer.* Formam his omnibus firmiorem videtur dedisse Augustus, vt narrat Suetonius, *in Augusto, c. 35.* *Qui autem, inquit, lecti, in Senatores scilicet probatique religiosus & minore molestia Senatoria dignita & fungerentur, sancimus, vt priusquam consideret quisquam, ibi ac mero supplicet apud aras eius Dei, vt ait, in cuius templo conuertur: ut ne plus quam bis in mensis legitimus Senatus (id est, ordinarius) indictus enim alius, qui pro occurrente necessitate cogebatur quolibet tempore) haberetur, Calendis scilicet & Idibus. Neve Septembri Octobriue mense, vllis adesse alios, necesse est, set quam sorte ductos, per quorum numerum decreta confici possent.*

¶ Adrianus Imperator, semper Senatores & equites Romanos togatos in publico esse iussit, nisi a curia recederentur, *Spart. in Adrian.* Toga tamen Senatorum non erat ipsigne, sed calceus limatus & latus clausus, vnde & illi Laticlauii dicti. Latus clausus, erat vestimentum succinctiorum, quod clausus, vocant Galli *agraphe ou crochets*, iungebatur in pectore, quale vestimentum quod apud Hungaros hodie circa pectus & longitudinem brachiorum clausus aureos vel coccineos habet, supra quod vestimentum toga poterat iniici, vt scribit Wolphgangus

Lazius, lib. 2. commentar. de Repp. Rom. ca. 3. Omitto plura quæ de palmata veste hac dicuntur a Lazaro Baylio, quæ apud ipsam videre poteris libello de re vestiaria, vbi tamen fateur ingenue nõ fatis illi liquere post multa prolata, quæ vestis diceretur latus clauus. ¶ Nam florente quidem imperio, & Præfæti prætorio, quibus Senatoriam dignitatem concessit Alexander Cæsar, Lampridius in Alexand. Sicut & Claudius princeps, Heduis: quia foderati antiquo iure cum Romanis & Galli fratres dicti, Cor. Tacit. lib. 11.

19 ¶ Tria ex potestate Senatorum & eorum imperio prodidisse accepimus, nempe Senatorum consulta, decreta & iudicia. Senatorum decretum, vt scribit Sex. Pompe. Fest. a Consulo Elus Gallus sic distinguit, vt id dicat particulam quandam esse Senatorum consulti: vt cum provincia alicui decernitur, quod tamen ipsum Senatorum consulti est. ¶ De iudiciis, Senatorum prius nunquam antea, & nisi quando præualuit imperium & declinavit eius auctoritas, cognouit: vt series eius potestatis explicabit. Principio namque Romulus quæ regnum fundauit, de potestate Senatorum Augusta quædam & magnifica constituit, de quibus Dionys. Halic. sic scribit, lib. 2. Rom. antiquita. Senatorum Romulus hanc dignitatem & potestatem addidit, vt is de quibus a Rege ad ipsum referatur, de his decerneret & ferret calculum, ita vt semper obtineat plurimum sententia: Et id quoque a Laconica Republ. desumptum est. Lacedæmonum enim Reges non erant sui arbitri, vt quicquid vellem facerent, sed Senatorum erat potestas in negotiis ad Rempubl. pertinentibus. Plobraniæ commisit tria hæc, magistratus creare, leges sancire, de bello referre Rege decernere. Ita tamen vt Senatorum quoque in his accedat auctoritas. Idem & postea auctor alibi scribit, idem in 3. aliam Senatorum fuisse potestatem eligendi inter regem, mortuo Rege, donec alius crearetur: & subinde cum inter regem eius facultatem eligendi Regem, quare post mortem Tulli Hostilii elegit Ancum Martium, eoque mortuo accepit potestatem regendi Rempubl. quapropter inter regem elegit, & postea Regem Tarquinium Priscum.

20 ¶ Dixerunt ideo quidam, Senatorum Romanum constare rebus, Linc. lib. 9. de cad. 1. Cicero, Senatorum orbis consilium dixit, Cic. circa finem Philipp. 4. Et alibi, Pro Sex. Roscio. Maiores cum regiam potestatem non tulissent, ita Magistratus annuos creauerunt, vt consilium Senatorum reipublica præpõnerent sempernum: de legentur autem in id consilium ab vniuerso populo, ad ius quo in illum summum ordinem, nisi qui omnium civium industria ac virtute pateret Senatorum Reipubl. custodem, præsidem, propugnatores collocauerunt. Theodericus rex Gothorum, conuentum Senatorum ait dignitatem esse imperantium, in episto. 3. Senatorum vrbis Romæ, apud Cassiod. lib. 1. varia.

21 ¶ De Senatorum potestate Polybius sic scribit, Primum potestatem ararii habet, etenim in ipsius arbitrio sunt reditus & sumptus. Neque enim Quaestoribus ne ad particulares quidem vsus intergrum est aliquid expendere sine illorum decreto, nisi in consules tantum: per hunc namque, & sumptus sunt, & est quod indultum est Senatoribus. Consimiliter & quacumque flagitia per Italiam commissa publicam animadversionem requirunt: vt pote proditoris, coniurationis, versificii, cadis dolo perpetratae, horum puniendorum cura Senatorum concernit. Præterea, si quis priuatus vel ciuitas quapiam ex Italicis, vel consiliatione aliqua, vel estimatione, vel auxilio, aut custodia opus habet, horum omnium procuratorum habet Senatorum. Denique, si legatio quadam aliquo mittenda sit extra Italiam, que vel consiliet quosdam, vel adhortetur, siue omnino imperet aliquid vel accipere, vel bellum denuntiare, de his prouidet Senatorum. Similiter cum Romam legati veniant, quomodo tractandi sint quilibet, quidque respondendum, cuncta hæc periciuntur per Senatorum. Potestatem quoque exercuisse Senatorum in Tribunis plebis, docet quod recitatur a Diono Cass. lib. 40. Senatorum Q. Pompeium Rufum Tribunum plebis. et si sacrosanctum magistratum, tamen quia seditionem agere videbatur, impedimento ne comitia Consulatum fierent, in carcerem comitici fecisse.

22 ¶ Senatorum idem de pacandis nonis de religione ortis seditionibus cognouit, sub Tyberio, Corn. Tacit. sub Tyberio. Concessisse & ius nundinarum inuinit Plinius Secundus, lib. 5. Episto. epist. 4. Valeriano scripta. Antiquiorum Soleis, a Senatorum petunt, vt sibi instituerent in agris suis nundinas permitteretur: Contradixerunt Veleminorum legati, adfuit Tuscillus Nominatus, dilata causa est alio Senatorum. Quod ius ad solos principes postea translatum est, l. 1. C. de nundinis. Credo & de sacerdotiis Senatorum aliquando ita uisisse. Siquidem scribit Dio, eum in honorem Iulii Cæsarum constituisse, vt si ei filius nasceretur Summus pontifex esset, Dio Cassius

lib. 44. ¶ Senatorum consulta erant statuta per Senatorum ad rogationem seu consulta. nem eorum qui ius agendi & habendi Senatorum haberent, solentem more facta, sole exorto & ante solis occasum. Siquidem cautum illud lege erat, ante solis ortum aut post occasum, facta rata non haberent, & Senatoribus notis exposita esse, Gell. lib. 13. cap. 7. Hæc non fiebant de rebus quæ alicuius momenti essent minori numero quam centum conueniente, Linc. in 9. de bello Macedo. dum agit de Bacchanal. interdum & plures adesse debebant pro varietate temporum, vt & paulo antea monuimus. Atque quamdiu matestas in Senatorum fuit conseruata, duo Senatorum consulta eodem die fieri non poterant, Inl. Capit. in Maximiano. propter auctoritatem quæ erat in Senatorum, vt potestas in populo, Cie. 3. de legib. Ille namque cenfebatur, hie iubebatur. Ita Lincius, lib. 7. de bello Maced. Senatorum eam pacem seruandam censuit, populus iussit.

23 ¶ Erat Senatorum vix quippiam aut nihil, nisi referentibus Senatoribus, aut aliis quibus ius cogendi erat Senatorum, quos enumerat Gell. lib. 15. cap. 7. & 8. decernere poterat. Ea ratione conuenitur Cicero, in orat. de reditu suo, quod de eo nolissent Consulibus referre ad Senatorum, qui tamen cum equitibus maxime eius exsilium lugebant: sed non referentibus Consulibus quippiam statuere non possent. Et sæpe Senatorum provincialium querelas delatas ad Consulibus reiciebat, & expositas sibi, Consulibus vel ad populum, vel ad Patres referebant.

¶ Senatorum cenfebatur & statuere ex arbitrio, non additis legum formulis aut laqueis, Quintil. 3. lib. loquens de controu. simplic. & conuulsiis, & li. 7. de quali. loquens. ¶ Senatorum consulta olim fiebant in consilio, vt ait M. Varro, aut per discessionem Senatorum, si consentiret: aut si res dubia videretur, per disquisitionem sententiarum singulorum. Singuli autem consulebantur gradatim, incipiebatur vero a Consulatu gradu, ex quo gradu super quidem antea rogari solitus fuit qui Princeps in Senatorum lectus fuisset. Fuit & modus postea consulendi mutatus, vt is primus rogaretur, quem rogare vellet qui haberet Senatorum, Gell. vbi sup. li. 15. ca. 7. memini de discessio. illa Suet. in Tyberio ca. 31.

¶ Fuit & genus Senatorum consulti quod tacitum dicebatur, de hoc Jul. Capit. in Gordianis, & Phi. Beroal. ad Suet. ca. fin. in Domitia. eo quod illa Senatorum consulta, quæ huiusmodi erant, non essent omnibus publicanda. Fiebat autem huiusmodi tacitum, vt non scriberet, non ferui publici, non censuales illis actibus interessent, sed Senatores exciperent, & Senatores officia scribarum explebant, ne quid forte proderetur. Vt etiam Fabius Maximus perhibetur punitus, quod belli Punicum sententiam forte fortuna per imprudentiam P. Cæruis narrauerit, Val. Max. li. 2. c. 1. Et sic probe respondit Papyrius matri interroganti quid in Senatorum ageretur, tacendum esse, neque id dicit licere, Gell. li. 1. c. 23. Caius moris exemplo & Paulus respondit, consiliorum Principis renuntiatores, vel viuos vri, vel furca suspendi, l. si quis aliquid. 38. de part. in P. Testituit & Augustus, ne acta Senatorum publicarentur, Suet. in Augusto, ca. 36.

¶ Euulgabantur antea, quæ ipsi voluissent. Nam & deferebantur Senatorum consulta olim quæ vnoquoque tempore fiebant per Consulibus ad Aediles in ædes Cæteris, nec ultra in potestate Senatorum erant, neque Consulibus: cum tamen ante arbitrio eorum Consulibus supprimerentur vel enantiarentur, Lincius in 3. Postea & Senatorum consulta ad erarium deferri institutum, vbi & leges in gre incisæ erant, meminit Cæc. Philop. 5. Dio Cassius scribit, li. 54. Senatorum consulta seruanda data Quaestoribus tempore Octavianum, ab vrbis vero condita 744. cum Tribunis plebis, & Aediles, quibus illud negotium traditum erat antea, per apparatus suos hoc egissent, & inde error & confusio incidisset.

lib. 44. ¶ Senatorum consulta erant statuta per Senatorum ad rogationem seu consulta. nem eorum qui ius agendi & habendi Senatorum haberent, solentem more facta, sole exorto & ante solis occasum. Siquidem cautum illud lege erat, ante solis ortum aut post occasum, facta rata non haberent, & Senatoribus notis exposita esse, Gell. lib. 13. cap. 7. Hæc non fiebant de rebus quæ alicuius momenti essent minori numero quam centum conueniente, Linc. in 9. de bello Macedo. dum agit de Bacchanal. interdum & plures adesse debebant pro varietate temporum, vt & paulo antea monuimus. Atque quamdiu matestas in Senatorum fuit conseruata, duo Senatorum consulta eodem die fieri non poterant, Inl. Capit. in Maximiano. propter auctoritatem quæ erat in Senatorum, vt potestas in populo, Cie. 3. de legib. Ille namque cenfebatur, hie iubebatur. Ita Lincius, lib. 7. de bello Maced. Senatorum eam pacem seruandam censuit, populus iussit.

¶ Erat Senatorum vix quippiam aut nihil, nisi referentibus Senatoribus, aut aliis quibus ius cogendi erat Senatorum, quos enumerat Gell. lib. 15. cap. 7. & 8. decernere poterat. Ea ratione conuenitur Cicero, in orat. de reditu suo, quod de eo nolissent Consulibus referre ad Senatorum, qui tamen cum equitibus maxime eius exsilium lugebant: sed non referentibus Consulibus quippiam statuere non possent. Et sæpe Senatorum provincialium querelas delatas ad Consulibus reiciebat, & expositas sibi, Consulibus vel ad populum, vel ad Patres referebant.

¶ Senatorum cenfebatur & statuere ex arbitrio, non additis legum formulis aut laqueis, Quintil. 3. lib. loquens de controu. simplic. & conuulsiis, & li. 7. de quali. loquens. ¶ Senatorum consulta olim fiebant in consilio, vt ait M. Varro, aut per discessionem Senatorum, si consentiret: aut si res dubia videretur, per disquisitionem sententiarum singulorum. Singuli autem consulebantur gradatim, incipiebatur vero a Consulatu gradu, ex quo gradu super quidem antea rogari solitus fuit qui Princeps in Senatorum lectus fuisset. Fuit & modus postea consulendi mutatus, vt is primus rogaretur, quem rogare vellet qui haberet Senatorum, Gell. vbi sup. li. 15. ca. 7. memini de discessio. illa Suet. in Tyberio ca. 31.

¶ Fuit & genus Senatorum consulti quod tacitum dicebatur, de hoc Jul. Capit. in Gordianis, & Phi. Beroal. ad Suet. ca. fin. in Domitia. eo quod illa Senatorum consulta, quæ huiusmodi erant, non essent omnibus publicanda. Fiebat autem huiusmodi tacitum, vt non scriberet, non ferui publici, non censuales illis actibus interessent, sed Senatores exciperent, & Senatores officia scribarum explebant, ne quid forte proderetur. Vt etiam Fabius Maximus perhibetur punitus, quod belli Punicum sententiam forte fortuna per imprudentiam P. Cæruis narrauerit, Val. Max. li. 2. c. 1. Et sic probe respondit Papyrius matri interroganti quid in Senatorum ageretur, tacendum esse, neque id dicit licere, Gell. li. 1. c. 23. Caius moris exemplo & Paulus respondit, consiliorum Principis renuntiatores, vel viuos vri, vel furca suspendi, l. si quis aliquid. 38. de part. in P. Testituit & Augustus, ne acta Senatorum publicarentur, Suet. in Augusto, ca. 36.

¶ Euulgabantur antea, quæ ipsi voluissent. Nam & deferebantur Senatorum consulta olim quæ vnoquoque tempore fiebant per Consulibus ad Aediles in ædes Cæteris, nec ultra in potestate Senatorum erant, neque Consulibus: cum tamen ante arbitrio eorum Consulibus supprimerentur vel enantiarentur, Lincius in 3. Postea & Senatorum consulta ad erarium deferri institutum, vbi & leges in gre incisæ erant, meminit Cæc. Philop. 5. Dio Cassius scribit, li. 54. Senatorum consulta seruanda data Quaestoribus tempore Octavianum, ab vrbis vero condita 744. cum Tribunis plebis, & Aediles, quibus illud negotium traditum erat antea, per apparatus suos hoc egissent, & inde error & confusio incidisset.

¶ Retinuit aliquando sibi populus iudicium de capite ciuis, neque Senatorum de eo poterat statuere iniussa populi, Linc. lib. 6. belli Punicum secundi. Neque certe Senatorum eo suam demittebat auctoritatem, vt iudicia priuata exerceret, quamdiu in sua integra maiestate fuit, sed ex quo institutus fuit, & ante monarchiam, maiorem receperat potestatem: vt etiam, cum populus legis faciendæ causa difficile in vnum conueniret, legis faciendæ potestatem in eum transfulerit, §. Senatorum consilium, de iure natural. l. 2. §. deinde quia difficile, de orig. iuris. Pandect. At postea, adueniente principatu, oppressa Republica a Iulio Cæfare & Octauio, caput corruere eius iplendor. Nec postea Senatorum amplius exercitum mandauit, nec provincias decreuit, nec insignia regni gessit: quia tunc ad vnius arbitrium trans-

